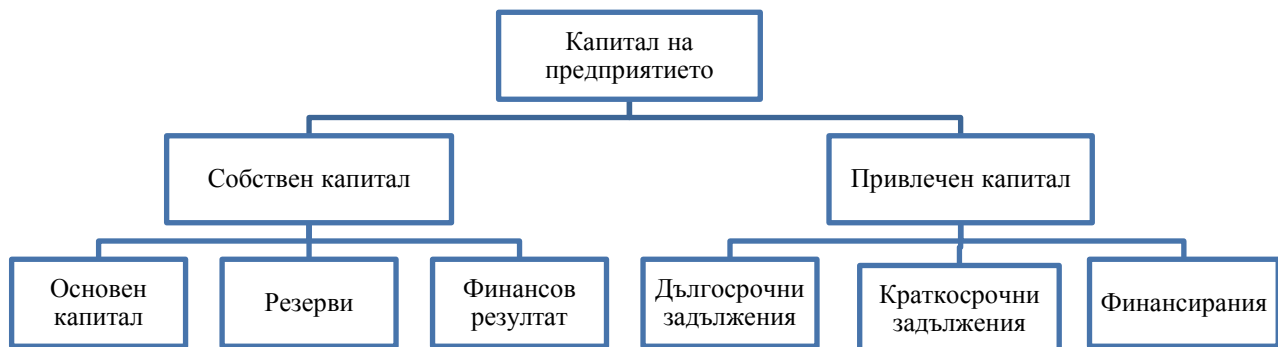

КАПИТАЛ И ПАСИВИ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Капиталът представлява съвкупният паричен израз стойността на имуществото на предприятието. По неговия размер и вид може да се съди за икономическата мощ на предприятието. От гледна точка на икономиката на предприятието капиталът представлява източник на средства (пари) с които се придобиват активите на компанията.

Капиталът е в постоянно движение. За осъществяване на всяка предприемаческа дейност е необходимо капиталът да се трансформира в съответните ресурси (ДА и КА). Чрез тези ресурси се произвеждат продукти, които се предлагат на пазара. След тяхната реализация се възстановява вложеният капитал отново в парична форма и по-принцип в увеличен размер. По този начин нараства собствения капитал и се създава възможност за разширяване на стопанската дейност. Същевременно, когато се налага дейността да бъде разширена по-бързо не се изчаква естественото нарастване на собствен капитал, а се прибегва към временно привличане на чужд капитал.

Основното разграничение на капитала на предприятието е представено на Фигура 1.

Фигура 1. Класификация на капитала на предприятието

1. Собственият капитал представлява парични средства, които съдружниците (акционерите) влагат при създаването на компанията. Средствата могат да бъдат набрани по пътя на паричните вноски и акции - при стартирането на бизнеса, и чрез разширено възпроизводство и капитализиране на част от печалбата - при по-нататъшното развитие на предприятието. Той се разделя на:

► Основният капитал е капиталът, с който се регистрира предприятието при започване на дейността си. Той е постоянна величина и изразява имуществото на

съответната стопанска структура. Явява се своеобразен гарант пред кредиторите. Може да бъде променен само по решение на общото събрание или едноличния собственик като всяко изменение трябва да е отразено в агенцията по вписванията.

► Резервите са формират чрез преобразуване на печалбата на предприятието. Основната им функция е защита на предприятието при наличието на загуби на основен капитал, породени от стопанска и нестопанска дейност. Могат да се използват за удовлетворяване исканията на кредиторите. Могат да бъдат прехвърляни в състава на основния капитал на предприятието. Резервите биват законови и свободни (допълнителни).

► Финансовият резултат намира израз в печалбите и загубите на предприятието. Тогава когато неговата дейност е успешна печалбата, която то реализира се включва като елемент на собствения му капитал. Тя може да бъде както от текущата година, така и от предходни години. Основните направления за нейното използване са за основен капитал; допълнителен капитал; законови и свободни резерви; дивиденди.

2. Привлеченият капитал има за цел да допълва собствения капитал. Съставът му включва чужди парични средства, които са предоставени временно за използване от предприятието срещу определена цена. От своя страна той се разделя на:

► Нетекущи (дългосрочни) заеми - това са чужди парични средства, с които предприятието разполага за определен срок – над една година, и имат предварително уточнени направления за използване. Характерни за всички заеми, използвани от предприятията са следните особености: срочност; цел; осигуреност; възвращаемост.

► Текущи (краткосрочни) заеми са парични средства, със срок на изискуемост до една година, които предприятието дължи. Те са на негово разположение за много кратък период от време и следва да бъдат издължени до края на текущата година. Към тях се отнасят: Задължения към доставчиците, Задължения към персонала, Задължения към ДОО, Други задължения.

► Финансиранията са чужди парични средства, получени по пътя на участие в различни конкурси. Източник на тези средства може да бъде държавния бюджет или специализирани фондове. Те се отпускат със строго целево предназначение.

Съществуват и **условни пасиви**. Това е възможно задължение, възникнало като последствие от минали събития и чието съществуване може да се потвърди само от

настъпването или ненастъпването на едно или повече несигурни бъдещи събития, които не могат да бъдат напълно контролирани от предприятието или настоящо задължение, произтичащо от минали събития, което не е било признато преди това. Те се представят най-отдолу в балансовия отчет на компанията.

Много важно е разделението на капитала от гледна точка на участието му в производствения процес:

► **Основен** - ангажиран в нетекущи (дълготрайни) активи на предприятието и по този начин той формира неговото имущество

► **Оборотен** – ангажиран в текущите (краткотрайните) активи на предприятието. Той е равен на стойността на текущите активи. Съществува и понятие **чист оборотен капитал**, който представлява стойността на нетекущите (дългосрочните) капитали заети в текущи (краткотрайни) активи. Той се изчислява като от текущите активи се извадят текущите пасиви (капитали), или от нетекущите пасиви се извадят нетекущите активи. Значимостта на чистите оборотни капитали е свързана с златното балансово правило, според което нетекущите активи трябва да бъдат финансирани с нетекущи пасиви.

Капиталът на предприятието има различна структура. Тя представлява съотношение между отделните елементи на капитала (собствен, привлечен, основен, резервен, дългосрочни заеми и т.н.). Най-често капиталовата структура се определя като съотношение между собствения и привлечения капитал. В част от финансовата литература той се изчислява и като съотношение между собствения капитал и стойността на целия капитал на предприятието.

Капиталът на едно предприятие може да се види в балансът му. Балансът е моментна „снимка” на активите (имуществото), използвани от дружеството, и пасивите (капиталите), свързани с тези активи. Това е статичен документ, отнасящ се за определен времеви период. **В закона за счетоводството имуществените форми се заменят с понятието актив, а капитала с пасив.**